

Az Országos Környezetvédelmi Tanács állásfoglalásának civil oldali kiegészítése

Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv - 2

1. A VGT-2-ben szerepeltetni kell az egészséges ökoszisztémák fontos, ökológiai szolgáltatásokat nyújtó szerepének ismertetését.

Indokolás: Az egészséges ökoszisztéma nem öncél, hanem hozzájárul a jó vízminőséghez, és általában a vizek jó állapotának a fenntartásához. Tehát egy-egy ökoszisztéma nem csupán vízigénnyel bír, hanem adott esetben akár nélkülözhetetlen szolgáltatásokat is nyújt a vizeket használó emberiségnek.

2. Egészítsék ki a szöveget a VGT-2-ben használt "ökológiai vízigény" fogalom meghatározásával.

Indokolás: Egy víztest hasznosításának tervezéséhez alapvető az általa kielégített ökológiai vízigény számszerű ismerete. Az ökológiai vízigény definíciószintű, általános meghatározásával kapcsolatos bizonytalanságoknak nagy szakirodalma van. Ezért célszerű lenne, ha a terv kiegészülne egy "munka-definícióval", azzal, amelynek alapján a VGT-2-ben a hasznosításokat tervezik.

3. Javasoljuk, hogy a VGT-2-t egészítsék ki egy VKI monitoring adatokat tartalmazó melléklettel.

Indokolás: A víztest szemléletű tervezés alapja a víztest minősítése, amely terepi munkákon és monitoring-adatokon nyugszik. A tervezet a mérőhelyek ismertetését táblázatba foglalva tartalmazza. Ebben azonban nincs utalás se az elvégzett mérésekre, se a mérőhelyhez tartozó adatokra. A hivatkozott az OKIR adatbázisban nem mérési adat, hanem éves átlag található. Bizonyára ez a szám is tükröz információt, de nem helyettesíti a VKI minősítést megalapozó monitoring-adatokat. A víztest minősítésében kulcsszerepet betöltő biológiai adatok egy része nem is szerepel az OKIR bázisában.

4. Minden mentességgel érintett víztest esetén tüntessék föl a mentesség konkrét okát, vagy okait.

Indokolásul emlékeztetünk az EU Bizottság VGT1-hez fűzött értékelésében megfogalmazott elvárásokra: „A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek első ciklusában nagy számú mentességet alkalmaztak. Noha a VKI rendelkezik mentességekről, ezek jogos alkalmazásához konkrét feltételeknek kell teljesülniük. A mentességek alkalmazásának átláthatóbbnak kell lennie, és a mentességek okait egyértelműen meg kell határozni a tervekben. Az ebben az első vízgyűjtő-gazdálkodási tervben alkalmazott mentességek nagy száma aggodalomra ad okot. Magyarországnak meg kell tennie minden ahhoz szükséges intézkedést, hogy a mentességek számát a következő ciklusra lecsökkentse, beleértve a jellemzési folyamat, a monitoring-hálózatok és az állapotértékelési módszerek szükséges javítását, valamint a bizonytalanság mértékének jelentős csökkentését.”

5. Javasoljuk a biztos pénzügyi háttérrel rendelkező beavatkozások tételes ismertetését az intézkedési program függelékéként.

Indokolás: Bár a 2014-2020 időszak operatív programjainak kialakítása és a vízgyűjtő-gazdálkodási terv felülvizsgálata párhuzamosan történt, a KEHOP fejlesztési keretének felosztásáról a VGT-2 véglegesítése előtt született döntés. Ezért célszerű lenne az intézkedési programban tételesen ismertetni, hogy melyek a ciklusban bizonyosan megvalósítható beavatkozások, és melyek kerülnek hátrányba, a forrás jelenlegi bizonytalansága miatt.

6. Javasoljuk a VGT3 tervezési folyamat kezdetének rögzítését.

Indokolás: Ez hozzájárul ahhoz, hogy a következő időszak OP forrásainak eléréséhez már időben legyenek kész tervjavaslatok.

7. Javasoljuk, hogy készüljön egy "szektorközi útmutató".

Indokolás: A vitaanyagban nem látjuk azt a folyamatot, hogy fogják a VGT2 végrehajtásáért felelős intézmények más szektorok számára kommunikálni a VGT2 céljait, és hogyan fogják számukra érthetővé tenni szerepüket a végrehajtásban. Keretirányelvről lévén szó, ennek végrehajtása csak akkor lesz hatékony, ha a témában eddig nem járatos szektorok is részt vesznek benne.

Árvízi Kockázatkezelési Terv

1. Javasoljuk az árvízi veszély- és kockázati térképeket *kis, közepes és nagy valószínűségű* árvízi eseményeiről szóló változatainak is közzétételét megfelelően részletes és közérthető magyarázatok kíséretében.

Indoklás: Az Árvízi kockázatkezelési tervezés folyamán nyilvánosságra hozott dokumentumok nem felelnek meg az Árvízi Irányelv 10. cikkének, amely előírja, hogy az előzetes árvíz-kockázat-értékelést, az árvízveszély-térképeket, az árvíz-kockázati térképeket és az árvíz-kockázat-kezelési terveket a tagállamok elérhetővé teszik a nyilvánosság számára. Mivel az Árvízi Irányelv (ÁI) 6. cikke szerint az árvízi veszély- és kockázati térképeket *kis, közepes és nagy valószínűségű* árvízi eseményekre kell elkészíteni, ebből következően a nyilvánosság számára elérhetővé tett dokumentumoknak is ezeket kell tartalmaznia. A *kis, közepes és nagy valószínűségű* eseményekre vonatkozó térképeket egyaránt a nyilvánosság elé szükséges tárni, nem csak a legkritikább – de legsúlyosabb károkkal fenyegető – eseményekre vonatkozóakat. Kérjük ezeknek a térképeknek azonnali nyilvánosságra hozását, megfelelően részletes és közérthető magyarázatok kíséretében.

2. Kérjük az Országos Árvíz-kockázat-kezelési Konceptió és Stratégia nyilvánosságra hozását.

Indoklás: Korábbi tájékoztatás szerint, az „Árvízi kockázati térképezés és stratégiai kockázati terv készítése” (KEOP-2.5.0.B) projekt keretében készül egy Országos Árvíz-kockázat-kezelési Konceptió és Stratégia, amely társadalmi-politikai szinten meghatározza az árvíz-kockázat kezelésének Magyarországon alkalmazandó alapelveit. Ezen stratégia elkészüléséről nincs információ az elérhető anyagokban.

3. Javasoljuk, hogy a gátszakadásokhoz rendelhető előntött területeket és előntési mélységeket ábrázoló térképeken kívül a töltésszakadásokból fakadó előntés *valószínűségére* vonatkozó ismeretek és következtetések nyilvánosságra hozását. Javasoljuk, hogy a térképek azonosítsák be és jelöljék az árvíz által veszélyeztetett veszélyes üzemek és veszélyes anyag tároló objektumok helyszíneit, az EU Seveso 3 irányelvben (hazai jogszabályba átültetve a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 219/2011 (X.20) kormányrendeletben), valamint az Európai Parlament és Tanács ipari kibocsátásokról szóló 2010/75/EU irányelvében meghatározott üzemekre és anyagokra. A kockázatkezelési tervek helyezzenek hangsúlyt arra, hogy milyen intézkedések alkalmasak ezek esetében a kockázat csökkentésére.

Indoklás: Az ÁKK tervezésről korábban közzétett ismertetőik szerint (<http://akk.beruhazas.eu>) az előntési- és veszélytérképek a statisztikai valószínűség szerinti 1000 éves, 100 éves és 30 éves árvizekre készültek el. A korábbi információ szerint a térképek alapján készülő hatásfüggvényekben az árvíz okozta terhelést a sebesség és a vízmélység alapján számítják, valamint a kockázati térképek készítése során becslik az előntés tartósságát, és egyes

esetekben az időbeli előfordulás valószínűségét is figyelembe veszik. A 2015 nyarán közzétett dokumentumok mindezeket a számításokat és azok eredményeit nem tartalmazzák.

A veszélytérképezés alatt közzétett elöntési térképeken – a jelmagyarázat szerint – az 1‰ valószínűségű árhullámok esetén a gátszakadásokhoz rendelhető elöntött területeket és elöntési mélységeket láthatjuk. A töltésszakadások, tehát az azokból fakadó elöntés *valószínűségére* vonatkozóan viszont nem nyújt tájékoztatást a közzétett anyag.

4. Kérjük az ország egész területén, valamennyi ártéri öblözetet bemutató árvízi kockázati és veszélytérképek közzétételét.

Indoklás: A közzétett veszély- és kockázati térképek nem fedik le az ország valamennyi árvízi öblözetét, hiányzik például a főváros és több település területe a Duna-kanyarban, valamint a nyílt ártéri területek. Tekintettel arra, hogy a *tagállam által kijelölt felelős hatóságnak* az egész ország árvíz-kockázat-kezelési tervezését koordinálnia kell, ezeknek a területeknek a térképeit és terveit is kérjük közzétenni.

5. Javasoljuk tisztázni, hogy a nagyvízi mederkezelési tervek lefolyás-gyorsító hatása hogy felel meg az árvíz irányelvnek, mely rögzíti, hogy az árvíz-kockázat-kezelési tervek nem tartalmazhatnak olyan intézkedéseket, amelyek kiterjedésüknél és hatásuknál fogva jelentősen növelik az árvíz-kockázatot az ugyanazon vízgyűjtőbe vagy részvízgyűjtőbe tartozó alvízi vagy felvízi országokban.

Indoklás: Az ÁI 7. cikk (4) bekezdése rögzíti ezt a feltételt a tagállamokkal szemben.

6. Javasoljuk, hogy az ÁKKT és a VGT2 intézkedési programjainak és ezek rangsorainak készítői a programokat, illetve a rangsorokat meghatározó értékelési szempontok közé kölcsönösen építsék be az egymással szembeni elvárásokat és ajánlásokat.

Indoklás: Az ÁKKT és a VGT2 intézkedéseinek összehangolására a kommunikációs csatornákon (többek között ÁKKT és VGT fórumokon) közzétett információk szerint mindkét tervezői csoport törekszik. Ahogy az ÁI bevezetője is megfogalmazza a két tervnek – a VKI környezetvédelmi célkitűzéseire tekintettel – fel kell használnia a közös kapcsolódási pontok és előnyök kölcsönös lehetőségét, biztosítania kell a hatékonyságot és az erőforrásokkal való előrelátó gazdálkodást. Véleményünk szerint ezek az alapelvek akkor tudnának érvényesülni, ha egymás szempontjait a két terv kölcsönösen beépítené az intézkedési programok rangsorát meghatározó értékelési szempontok közé.

Kvassay Jenő Terv

1. Javasoljuk tisztázni a Kvassay Terv különböző fejezetei között a vízgazdálkodást alapvetően jellemző szemléletről tett megállapítások közti ellentmondásokat. (integrált, adaptív vízgazdálkodás vs. nagyműtárgyak építése)

indoklás: A Kvassay Terv deklarált alapgondolata a nagy létesítményekbe történő beruházásokkal szemben az integrált, adaptív vízgazdálkodást helyezi előtérbe: „A jövő vízgazdálkodásának a legnagyobb kihívása, hogy miként legyen megelőző és miként tegyen szert rugalmas eszközökre. Ez az évszázados „létesítményes” (hard) vízepítéssel szemben a vízigényt- és kibocsájtást szabályozó, területhasználatot befolyásoló integrált (soft) vízgazdálkodás”. Ezzel szemben, a 9.2 *Területi vízgazdálkodás* fejezetben ennek az alapelvnek teljességgel ellentmondó módon, több helyen is új nagyműtárgyak – pl. Csongrádi vízlépcső –

építését szorgalmazó szövegrészek jelennek meg. A duzzasztott terek létrehozását nagy folyóinkon a szivattyúzással kiemelhető, és vízpótlásra hasznosítható vízszétosztással állítja szembe a szöveg, ami nem az egyetlen alternatíva, tehát nem a kettő közt áll fenn választási kényszer, vannak más megoldások: A szétosztható vízkészlet környezeti károk nélkül biztosítható árvíz idején a mentett oldalra gravitációs úton történő kivezetéssel és tározással.

2. Javasoljuk egyértelműen hangsúlyozni, hogy a vízgazdálkodásban a műszaki-technikai megoldások helyett a természettel együttműködő megoldásokra kellene helyezni a hangsúlyt, mert hazánkban csak ezáltal biztosítható a természeti erőforrások károsodásának elkerülése, és a fenntartható használatokra alapozó társadalmi fejlődés.

Indoklás: a Kvassay Tervben jelenleg egymással ellentmondó megállapítások szerepelnek ennek a kérdésnek a kapcsán. A szemlélet és a megközelítés tisztázása a vízgazdálkodáson kívül azért is különösen fontos, mert a szemléletváltás folyamata túlmutat a vízgazdálkodáson és az agrárium, a területhasználat, gazdaságfejlesztés stb. bevonása nélkül nem megvalósítható.

Összeállította: Gruber Tamás, Hajóssy Adrienne
2015. november 27.